

Vejledende snitfladekatalog vedr. almindelig og specialiseret ambulante genoptræning efter Sundhedslovens § 140

Bilag til den generelle sundhedsaftale om træningsområdet

Indledning

Region Midtjylland og kommunerne i regionen har i fællesskab udarbejdet et vejledende snitfladekatalog vedr. ambulante genoptræning for hele regionen.

I kataloget grupperes genoptræning til borgere efter udvalgte diagnoser. Inden for den enkelte diagnose beskrives, hvorvidt genoptræning til denne gruppe borgere, som udgangspunkt, forventes at være specialiseret eller almindelig ambulante genoptræning.

Formålet med kataloget er at sikre et overordnet ensartet genoptræningstilbud til borgerne i hele regionen.

Kataloget er alene vejledende, idet der altid tages udgangspunkt i de enkelte patienter, når det vurderes, om den ambulante genoptræning skal være specialiseret eller almindelig ambulante. Kataloget er en del af den generelle sundhedsaftale mellem regionen og kommunerne om genoptræning.

Ambulante genoptræning

Sundhedslovens § 140 fastlægger, at kommunerne har myndighedsansvaret i forhold til både almindelig og specialiseret ambulante genoptræning, som skal tilbydes patienter efter udskrivning fra hospital.

Kommunen eller leverandører, som kommunen har indgået aftale med, giver patienten tilbud om almindelig ambulante genoptræning. Hospitalerne leverer den specialiserede ambulante genoptræning, hvis en patient har behov for genoptræning, der forudsætter hospitalsekspertise eller udstyr (der henvises til nedenstående to kriterier). I denne situation har kommunen myndighedsansvaret for opgaven, mens det regionale hospitalsvæsen har driftsansvaret.

Der er i medfør af bekendtgørelse nr. 1266 af 5. december 2006 om genoptræningsplaner og om patienters valg af genoptræningstilbud efter udskrivning fra hospital fastlagt kriterier for, hvornår der er tale om specialiseret ambulante genoptræning, som skal leveres af det regionale hospitalsvæsen.

Anvendelsen af kriterierne har til formål at understøtte en meget snæver faglig afgrænsning af de ambulante forløb, der efter reglerne skal ydes i det regionale hospitalsvæsen. Det er ved anvendelsen af kriterierne ikke alene diagnosen, men ofte patientens tilstand, herunder sygdommens sværhedsgrad, der afgør, om patienten efter udskrivning fra hospital skal have tilbud om specialiseret ambulante genoptræning i hospitalsvæsenet.¹

Genoptræning efter sundhedsloven og serviceloven defineres som *en målrettet og tidsafgrænset samarbejdsproces mellem en patient/borger, eventuelt pårørende og personale.*

Formålet med genoptræning er, at borgeren opnår samme grad af funktionsevne som tidligere eller bedst mulig funktionsevne; bevægelses- og aktivitetsmæssigt, kognitivt, emotionelt og socialt.

Genoptræningen skal rettes imod patientens funktionsnedsættelse(r), dvs. problemer i kroppens funktioner eller anatomi, samt aktivitets- og deltagelsesbegrænsninger. Genoptræningsindsatsen kan omfatte såvel somatiske patienter som psykiatriske patienter med et somatisk genoptræningsbehov.²

Forskellige former for træning

¹ Vejledning om træning i kommuner og regioner, 2009, s. 12

² Vejledning om træning i kommuner og regioner, 2009, s. 10

Almindelig ambulant genoptræning

Kommunerne har myndighedsansvaret for at tilbyde almindelig ambulant genoptræning, og kommunerne skal sikre, at den fornødne faglige kompetence til at løse opgaven, er tilgængelig.

Specialiseret ambulant genoptræning

Bekendtgørelsens to kriterier for, hvornår genoptræning skal ydes på et hospital, fremgår af nedenstående. Herefter følger en operationalisering af kriterierne.

1. kriterium: *"Genoptræning skal ydes på et sygehus, hvis patienten har behov for genoptræningsydelser, der kræver et samtidigt eller tæt tværfagligt samarbejde på speciallægeniveau med henblik på en tæt koordinering af genoptræning, udredning og behandling".³*

Den specialiserede genoptræningsopgave indbefatter flere af følgende elementer:

- tilsyn af speciallæge
- integrerede tværfaglige patientforløb, hvor speciallægen er en aktiv part i samarbejdet, fx omkring atypiske forløb
- at en speciallæge i henhold til genoptræningsplanen tager stilling til, hvornår samarbejdet med patienten afsluttes

I Region Midtjylland tolkes "tilsyn af speciallæge" sådan, at træningen foregår i samarbejde med lægen, under ansvar af speciallæge, og at patienten hyppigt ses ambulant af lægen eller at der konfereres med lægen mindst hver fjerde uge.

2. kriterium: Genoptræningen skal endvidere foregå på et hospital, hvis patienten har behov for *"genoptræningsydelser, der af hensyn til patientens sikkerhed, forudsætter mulighed for bistand fra andet sundhedsfagligt personale, som kun findes i sygehusregi".³*

Det indbefatter følgende element:

- patientsikkerhed forstået som spørgsmålet om overlevelse og mulighed for genoplivning

Egentræning

Når hospitalet vurderer, at patienten kan håndtere genoptræningen uden professionel assistance, skal hospitalet yde den nødvendige instruktion til patientens egentræning. Hospitalet udarbejder genoptræningsplan med oplysning om egentræningsbehovet og instruktion *hvis* borgeren modtager

- hjemmehjælp/personlig pleje
- vederlagsfri fysioterapi *eller*
- midlertidig hjælp fra kommunen i forbindelse med udskrivningen

Hvis patienten ikke modtager midlertidige eller varige ydelser (personlig pleje) fra bopælskommunen eller kun modtager praktisk hjælp, f.eks. rengøring, udarbejdes der ikke en genoptræningsplan.

Hospitalernes opgaver

Ud over specialiseret ambulant genoptræning er det hospitalernes opgave at tilbyde behandling, kontroller, instruktioner og vurderinger, og der skal for disse indsatser ikke udarbejdes en genoptræningsplan.

Eksempler på opgaver, der løses og finansieres af regionen/hospitalerne:

Behandling:

- apparaturbehandling
- manuel behandling
- lymfødembehandling
- klumpfodsbehandling
- mundstimulering i forbindelse med stråleskader

³ Bekendtgørelse nr. 1266 af 5. december 2006 § 1 stk. 4

Kontroller:

- kontrol efter hofte- og knæalloplastik operationer
- efter skulderoperationer
- efter c. mammae operationer
- i neurologisk regi

Vurderinger:

- diagnostisering og udredning
- vurdering af patientens genoptræningsbehov og om patienten har behov for specialiseret eller almindelig ambulantly genoptræning

Instruktion:

- udlevering af og instruktion i PEP maske
- udlevering og instruktion i brug af en rehabiliteringsskinne efter fx knætraume
- udlevering af hjælpemidler/behandlingsredskaber og instruktion i brug af disse
- mund- og svælgstimulation, samt ansigtsstimulation

Hvornår udarbejdes der genoptræningsplaner?

I forbindelse med udskrivning fra stationære afsnit, ambulatorier, skadestuer og dagafsnit (daghospitaler og samme-dags-afsnit) udfærdiger hospitalet en genoptræningsplan til patienter, der har et lægefagligt begrundet behov for fortsat genoptræning. Ud fra de centralt udmeldte kriterier afgøres det, om genoptræningsydelsen er karakteriseret som almindelig eller specialiseret ambulantly genoptræning. Ordination af genoptræningsplan noteres i journalen.

I det nedenstående skema gives vejledende eksempler på, hvor genoptræningsopgaver løses, men specialiseret genoptræning forudsætter altid, at et af de to grundlæggende kriterier er opfyldt. Endvidere skal det bemærkes, at der i forbindelse med komplicerede forløb kan udarbejdes genoptræningsplaner til patientkategorier, som ikke er omfattet af snitfladekataloget.

Hvornår skal der IKKE udarbejdes en genoptræningsplan?

Patienter, der er henvist fra egen læge til specialistvurdering på hospitalet, og hvor der ikke efterfølgende iværksættes sygehusbehandling, medicinsk eller kirurgisk bør som udgangspunkt ikke have en genoptræningsplan. *Egen læge bør efterfølgende vurdere, om der er behov for henvisning til privat praktiserende fysioterapeut.*

Eksemplerne er delt op i 3 typer af ambulante opgaver:

Regionsopgaver: udredning, behandling, vejledning, kontroller, mm. Der udarbejdes ikke en genoptræningsplan

Specialiseret ambulantly genoptræning: Hvis enten kriterium 1 eller kriterium 2 er opfyldt (se side 2). Der udarbejdes en genoptræningsplan

Almindelig ambulantly genoptræning: Der udarbejdes en genoptræningsplan

Det vejledende snitfladekatalog danner udgangspunkt for delingen mellem almindelig og specialiseret ambulantly genoptræning; men specielt ved atypiske forløb, kan tilstande, der som udgangspunkt kan genoptrænes ved almindelig ambulantly genoptræning, fordrer specialiseret genoptræning – under forudsætning af, at et af de to kriterier er opfyldt. Som eksempler herpå kan nævnes kompliceret smerteproblematik, postoperativ infektion og andre sårkomplikationer.

En kommune og regionen kan indgå en aftale om, at regionen varetager dele af den almindelige ambulantly genoptræning på kommunens vegne. Det kan dreje sig såvel om genoptræningstilbud, som den enkelte kommune ikke tilbyder, eller individuelle forløb, hvor genoptræningen mest hensigtsmæssigt gives på hospitalet. Som eksempel herpå kan nævnes en dialysepatient med behov for genoptræning, hvor genoptræningen kan planlægges i umiddelbar tilslutning til dialysen på hospitalet.

En aftale mellem en kommune og et hospital om, at hospitalet varetager en almindelig ambulant genoptræningsopgave for kommunen ændrer ikke genoptræningen fra almindelig til specialiseret. Skelnen mellem almindelig og specialiseret ambulant genoptræning afhænger alene af de to kriterier og ikke af, hvem der udfører opgaven.

Vejledende eksempler på arbejdsdeling

	Diagnose	Bemærkninger	Beskrivelse af indsats	Region	Genoptræningsplan	
				Ingen GOP	Spec.	Alm.
NEUROLOGI	Apopleksi	Enkelte genoptræningsforløb kan kræve specialiseret genoptræning.	Diagnosticering, vurdering, kontrol samt revurdering	X		
			Genoptræning			X
	Traumatisk hjerneskade	Der er få patienter i kommunalt regi. Inicialt kan enkelte patientforløb for denne patientgruppe være specialiseret	Diagnosticering, vurdering, kontrol samt revurdering	X		
			Genoptræning			X
DS		Diagnosticering, vurdering, kontrol samt revurdering	X			
		Genoptræning			X	
Polyradikulit Polyneuropati		Diagnosticering, vurdering, kontrol samt revurdering	X			
		Genoptræning			X	

	Diagnose	Bemærkninger	Beskrivelse af indsats	Region	Genoptræningsplan	
				Ingen GOP	Spec.	Alm.
REUMATOLOGI	Alle gigtlidelser		Afprøvning af skinner, hvor der skal ske specialfremstilling	X		
			Genoptræning og ledaflastning, Individual behandling	X		X
			Diagnosticering, vurdering, kontrol samt revurdering	X		
	Rygpatienter	Akut rygabulatorium: højt specialiseret opgave, som kræver tværfagligt team.	Genoptræning			X
Diagnosticering, vurdering, kontrol samt revurdering			X			
Bindevævs lidelser		Diagnosticering, vurdering, kontrol samt revurdering	X			
		Genoptræning			X	

	Diagnose	Bemærkninger	Beskrivelse af indsats	Region	Genoptræningsplan	
				Ingen GOP	Spec.	Alm.
INTERN MEDICIN	Osteoporose	Nogle kronikerforløb vil være en tværfaglig specialiseret opgave.	Diagnosticering, vurdering, kontrol samt revurdering	X		
			Genoptræning			X
	KOL	Se "Forløbsprogram for Kronisk Obstruktiv Lungesygdom" side 11.	Diagnosticering, vurdering, kontrol samt revurdering	X		
			Genoptræning, mild og moderat KOL			X
			Genoptræning, svær og meget svær KOL		X	
	Hjerte	Fordelingen af opgaver følger Sundhedsstyrelsens anbefalinger.	Diagnosticering, vurdering, kontrol samt revurdering	X		
Genoptræning, fase I og II				X		
Genoptræning, fase III					X	

	Diagnose	Bemærkninger	Beskrivelse af indsats	Region	Genoptræningsplan	
				Ingen GOP	Spec.	Alm.
GERIATRI		Nogle patientforløb kan være specialiserede. Nogle patientforløb kan være almindelige.	Tværfaglig udredning, behandling og opfølgning ⁴	X		
			Genoptræning ⁵			X
			Tværfagligt udredningsforløb og genoptræningsforløb for vestibulær svimmelhed i Geriatrisk FALDKlinik ⁶	X	X	
	Grupper af pt. med almen fysisk svækkelse	Kan være pt. efter langvarigt forløb med medicinske eller kirurgiske indgreb.	Genoptræning			X

	Diagnose	Bemærkninger	Beskrivelse af indsats	Region	Genoptræningsplan	
				Ingen GOP	Spec.	Alm.
ONKOLOGI	Cancer		Tværfaglig vurdering	X		
			Vurdering af nervelesjoner, stramhed i væv	X		
			Lymfødemkontrol og behandling	X		
			Genoptræning		X	X
	Paliative forløb	Genoptræning skal rettes mod generhverv af funktioner og ikke lindring	Genoptræning			X
			Lymfødembehandling, vævsbehandling og kontrol	X		
Stråleskader		Vurdering	X			
		Genoptræning		X	X	

	Diagnose	Bemærkninger	Beskrivelse af indsats	Region	GOP	
				Ingen GOP	Spec.	Alm.
GYNEKOLOGI OG OBSTETRIK	Decensus opererede patienter	Engangstilbud. Nogle patienter tilbydes et specialiseret ambulante genoptræningsforløb inden decensusoperation m.h.p. at vurdere, om operation kan undgås.	Information og vejledning postoperativt i grupper	X		
	Inkontinens patienter	Individuelt vurderingsforløb. Tæt tværfagligt samarbejde. I svære forløb kan genoptræning være specialiseret.	Udredning, diagnosticering, kontrol og revurdering før lægefaglig stillingtagen til evt. operation	X		
			Genoptræning		X	X
	Underlivs-smerter	Patienter med komplekse smertetilstande samt patienter med endometriose, erkendte fødselslæsioner og vulvodyni.	Tværfaglig udredning, diagnosticering, kontrol og revurdering	X		
	Graviditets-betingede Bækkensmerter	Komplicerede tilfælde der kræver tværfaglig viden og indsats. De fleste deltager i et vejledningsmøde for gravide med bækkensmerter.	Udredning, diagnosticering, vejledning og visitering, evt. udlevering af behandlingsredskaber/hjælpemidler.	X		
	Rehabilitering af kvinder opereret for underlivskræft	Tværfagligt holdforløb.	Information og vejledning	X		
	Uhelbredelige kræftpatienter	Tværfagligt tilbud med individuel vejledning.	Information, vejledning og visitering	X		

⁴ Distriktsgeriatri / "Hospital i hjemmet" kan være omfattet heraf

⁵ Distriktsgeriatri / "Hospital i hjemmet" kan være omfattet af specialiseret ambulante genoptræning

⁶ Regionalt tilbud på Geriatrisk afdeling, Aarhus Sygehus fra januar 2010. Udredes patienten for andet end vestibulær svimmelhed og stadig har behov for genoptræning, udarbejdes en almindelig amb. genoptræningsplan

	Diagnose	Bemærkninger	Beskrivelse af indsats	Genoptræningsplan		
				Ingen GOP	Spec.	Alm.
ORTOPÆDKIRURGI	Suturering af meniskskader		Postoperativ kontrol	X		
			Genoptræning			X
	Hoftefraktur		Postoperativ kontrol	X		
			Genoptræning			X
	U.E. multi ligament skade	Genoptræning starter som specialiseret og kan overgå til almindelig.	Postoperativ kontrol	X		
			Genoptræning		X	X
	U.E. ligament skader		Postoperativ kontrol	X		
			Genoptræning			X
	U.E. fraktur		Postoperativ kontrol	X		
			Genoptræning			X
	U.E. amputationer	Når amp. og amp .niveau afviger fra det normale kan protesetilpasningsperioden være specialiseret genoptræning.	Protesetilpasningsperioden			X
			Genoptræning			X
	Skulder og albue alloplastik		Vurdering, instruktion og postoperativ kontrol	X		
			Genoptræning		X	X
	Skulder, albue frakturer samt kapsel- og ligamentskader og rekonstruktioner	Genoptræning: Komplikationerne ved det individuelle patientforløb afgør hvor opgaven placeres.	Vurdering, instruktion og postoperativ kontrol	X		
			Genoptræning		X	X
	O.E.amputation		Genoptræning		X	
	Knæalloplastik		Genoptræning			X
	Aceabulum-osteotomi		Præoperativ instruktion og postoperativ kontrol	X		
			Genoptræning		X	X
Multitraumer	Kan starte genoptræning som specialiseret og overgå til almindelig.	Postoperativ kontrol	X			
		Genoptræning		X	X	
Hånd: Komplexerede	Komplexerede forløb, hvor hovedparten har gennemgået operation. Eksempler: Reumakirurgiske patienter; hånd og underarm. Sene- nerve- og ligamentskader. Protesekirurgiske patienter; hånd og underarm. Operation efter medfødt defekt i hånd- eller underarm. Stivgøring af led i hånd eller underarm.	Vurdering, kontrol og revurdering	X			
		Genoptræning		X		
Rygopererede patienter. Diskusprolaps		Ryghold			X	
		Genoptræning			X	
Ryg: deseopererede	Genoptræning: Komplikationerne i patientforløbet afgør opgavens placering. Enkelte patientforløb kan være specialiserede - eksempelvis overbelastningsskader Nogle patientforløb kan være almene v/ konservativ behandling af traumatiske skader.	Diagnostisering, vurdering, kontrol samt revurdering	X			
		Genoptræning: overbelastningsskader	X		X	
		Genoptræning: konservativ behandling af traumatiske skader	X			
		Genoptræning postoperativt: ACL – rek., menisk sutur, uni-/hemicap			X	
		MCL, LCL, PCL , flerligament rek. samt artrofibrose og hofteartroskopi		X	X	
Simpel artroskopi: ingen GOP		MPFL rek., mikrofraktur, osteoplugs		X	X	
		Konservative forløb			X	
	Knæ instabilitet, patella luxation				X	

	Diagnose	Bemærkninger	Beskrivelse af indsats	Region	GOP	
				Ingen GOP	Spec.	Alm.
BØRN	Forsinket udvikling incl. neurologi	Børnene følges på denne måde indtil udredningen er slut.	Vurdering, udredning, evt. diagnosticering og kontrol kontinuerligt af tværfagligt team	X		
			Genoptræning		X	X
		Opfølgende træning efter botox kan være almindelig eller specialiseret genoptræning. Det kan ske i regi af Børn og Unge Centret, Rehabilitering ⁷ eller alment på specialinstitution eller på klinik.			X	X
			Efterundersøgelse efter botox	X		
	Gigtbørn		Vurdering, udredning, diagnosticering og kontrol	X		
			Genoptræning			X
	Cystisk fibrose børn	Udredning og diagnosticering foregår altid under indlæggelse.	Vurdering og kontrol	X		
			Genoptræning			X
	Torticollis congenita, tumor m. sternocleidomastoideus		Vurdering, udredning, diagnosticering, kontrol og behandling ⁸	X		
	Foddeformiteter, f.eks. pes equino varus (PEV), vartical talus, calcaneo val-gus, metatarsus varus.		Vurdering, udredning, diagnosticering, kontrol og behandling (se note 8)	X		
	Obstetrisk plexus brachialis læsioner		Vurdering, udredning, diagnosticering, kontrol og behandling	X		
			Genoptræning		X	
	Præmature børn (født før uge 32 el. vægt under 1500 gr.)	Følges i tværfagligt team indtil gangfunktion i hospitalsregi.	Vurdering, udredning, diagnosticering og kontrol kontinuerligt af tværfagligt team	X		
			Genoptræning		X	X
	Hjertebørn		Vurdering, udredning, diagnosticering og kontrol	X		
			Genoptræning		X	
Cancer børn	Genoptræning sker nogle gange på hospital (fx hvis der tages hensyn til smittefare for barnet), andre gange foregår genop-træningen hos kommunen el. på klinik.	Vurdering, udredning, diagnosticering og kontrol	X			
		Genoptræning		X	X	
Arthrogryposis multiplex congenita (AMC)		Vurdering, udredning, diagnosticering og kontrol	X			
		Genoptræning		X		
Myelomeningos ele (MMC)		Vurdering, udredning, diagnosticering og kontrol	X			
		Genoptræning		X		

⁷ Børn og Unge Centret, Rehabilitering er Region Midtjyllands tilbud til børn og unge med handicap – samt deres familier. Børn og Unge Centret arbejder tværfagligt og samarbejder med daginstitutioner, sagsbehandlere og andre fagpersoner med indsigt i barnets eller den unges hverdag.

⁸ Klumpfødder: Sundhedsstyrelsen har meldt ud, at børn med klumpfødder får behandling og ikke genoptræning. Dette er en regionsopgave, og børnene skal derfor ikke have en genoptræningsplan.

Torticollis: Fra september 2008 bliver børn med torticollis ikke længere behandlet på AUH, Skejby med mindre, barnet er vurderet fra lægelig side til at have så svær en torticollis, at det skal følges på AUH, Skejby. De børn, som falder ind under denne kategori, skal have en genoptræningsplan.